

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ІНТОНАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ: ТЕОРЕТИКО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Спіліоті О. В.

У статті викладено основні результати дослідження проблеми формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. У ній висвітлено сутність музично-інтонаційного мислення, його специфіку та складові компоненти (сприймання, рефлексія, творчість), стан розробки у теорії та методиці фахової підготовки майбутніх учителів музики; розкрито концептуальні засади та зміст експериментальної методики, узагальнено результати теоретико-експериментального дослідження.

Ключові слова: музично-інтонаційне мислення, методика формування музично-інтонаційного мислення, фахова підготовка майбутніх учителів музики.

В статье изложены основные проблемы формирования музыкально-интонационного мышления будущих учителей музыки в процессе специальной подготовки. В ней рассмотрена сущность музыкально-интонационного мышления, ее специфика и составляющие компоненты (восприятие, рефлексия, творчество), состояние разработки в теории и методике специальной подготовки будущих учителей музыки; раскрыты концептуальные основы и содержание экспериментальной методики; обобщены результаты теоретико-экспериментального исследования.

Ключевые слова: музыкально-интонационное мышление, методика формирования музыкально-интонационного мышления, специальная подготовка будущих учителей музыки.

The article sets forth the main results of the research into the problem of forming the musical-intonational thinking of prospective music teachers in the process of professional education. The author elucidates the essence of the musical-intonational thinking, its specifics and components (perception, reflection, creativity), state of development in the theory and methodology of professional training of prospective music teachers, the conceptual foundations and content of the experimental method. The results of the theoretical and experimental research have been generalized.

Key words: musical-intonational thinking, method of forming the musical-intonational thinking, professional training of prospective music teachers.

Сучасна педагогічна освіта характеризується глибокими змінами, зумовленими новими концептуальними підходами до реформування загальної середньої освіти, зростанням вимог до рівня фахової підготовки вчителя. Завдання, поставлені перед сучасною школою, вимагають відповідних змін і в професійній підготовці вчителів, зокрема, учителів музики. Їх освітній потенціал має бути фундаментальним, збагачуватися шляхом засвоєння музично-теоретичних знань і виконавських умінь.

У процесі становлення особистості майбутнього вчителя музики вагоме місце посідає формування його музичного мислення, яке, будучи важливою складовою музичних здібностей, визначає успішність художнього пізнання, суттєво позначається на якості музично-творчої діяльності. Рівень сформованості музичного мислення характеризує ступінь підготовленості вчителя до музично-освітньої роботи в школі, виступає передумовою її ефективності.

Особливість музично-інтонаційного мислення людини полягає в цілеспрямованому, опосередкованому й узагальненому відображенні дійсності, у її пізнанні та перетворенні завдяки музично-звуківим образам, що виражається в інтонаціях (Б. Асаф'єв, В. Бобровський, В. Медушевський, Б. Яворський). Музична інтонація складає суть музичної виразності, розкриває природу і специфіку музики як виду мистецтва. Вона розглядається як специфічний засіб художнього спілкування, вираження і передачі емоційно насиченої думки за допомогою просторово-часового руху в його озвученій формі. Усвідомлення сутності музичної інтонації стане для майбутнього вчителя музики ключем для осягнення стилю, жанру та музичної мови, які відображають музично-інтонаційне мислення композитора. Формування музично-інтонаційного мислення актуальне не лише для фахової підготовки вчителя музики, а й для його спроможності навчати учнів сприймати, усвідомлювати і творити музику.

У музичній педагогіці проблема формування музичного мислення знайшла відображення у працях В. Белобородової, Н. Гродзенської, О. Давидової, В. Шацької, Б. Яворського та ін., в яких розглядалися питання методики формування музичного сприймання, рефлексії та творчості. Істотним внеском у методику розвитку музичного мислення стали дослідження, що стосуються питань розвитку творчого мислення (А. Брушлінський, М. Бонфельд, Л. Виготський, О. Лук, О. Мелік-Пашасєв, А. Муха, В. Роменець та ін.); формування музичного сприймання (Б. Асаф'єв, Д. Кабалевський, Є. Назайкінський, О. Ростовський, О. Рудницька); фахової підготовки вчителя музики (Є. Абдуллін, О. Апраксина, А. Козир, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, О. Щолокова, В. Шульгіна та ін.).

Хоча означена проблема дістала досить широке висвітлення у науковій літературі, питання методики формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики у процесі їх фахової підготовки поки що цілеспрямовано не розглядалися.

Суперечність між об'єктивною потребою істотного підвищення фахового рівня майбутніх учителів музики, збагачення їхнього музично-творчого досвіду, з одного боку, та недостатньою науково-методичною розробкою проблеми формування музично-інтонаційного мислення студентів, з іншого, визначає актуальність проведеного дослідження.

Мета дослідження полягала у теоретичному обґрунтуванні, розробці й експериментальній перевірці методики формування музично-інтонаційного мислення студентів у процесі фахової підготовки.

Категорія мислення розглядається різними науками як загальна і як конкретна категорія зі специфікою вияву в ній філософських, психологічних, естетичних, педагогічних тощо компонентів. Визначено, що для різних видів мислення характерна цілісність розумового процесу, а сфера функціонування надає мисленню специфічності (Л. Виготський, Г. Костюк).

Особливим різновидом мислення, спрямованим на творення і сприймання творів мистецтва, є художнє мислення, відмінне за характером перебігу, кінцевою метою, соціальними функціями і способами включення до суспільної практики. Природа і сутність художнього мислення зумовлена духовно-практичним способом художнього осягнення світу, характером естетичного ставлення до дійсності, притаманного мистецтву. Специфіка цього типу мислення пов'язана з розвитком уявлень про характерні ознаки мистецтва, його пізнавальні та інтелектуальні потенціали (А. Сохор).

У художньому мисленні особливу роль відіграє ставлення суб'єкта до об'єкта, яке відтворюється у свідомості людини за допомогою асоціативних зв'язків та внутрішніх станів. Завдяки цьому суб'єкт вибудовує у свідомості всю картину цілісних уявлень про навколишній світ і трансформує їх у художній образ, що є моделлю системи ставлень, реалізованих у матеріалі певного виду мистецтва (М. Бахтін, Ю. Борєв, М. Каган та ін.). Закони художнього мислення загальні для всіх видів мистецтва: художнє мислення – це мислення художніми образами, музичне мислення – це мислення музичними образами.

Образ дійсності в музиці реалізується за допомогою системи сполучень інтонацій. Інтонація є головним носієм музичної змістовності, музичної думки. У широкому смислі вона визначається як характер (манера, стиль, тону) висловлення; осмислена висотна організація якості звуковиразу в словесній і музичній мові (висотне співвідношення і зв'язок музичних тонів у єдності з їх ритмічною організацією); семантична одиниця в музиці, що виступає як змістова ланка формоутворення і володіє відносно самостійним значенням (Б. Асаф'єв, О. Маркова). Відтак, музичне мислення – це процес творення на основі пластично-звукового матеріалу складних інтонаційних поєднань, які виражають певну думку у специфічно-інтонаційній формі (М. Папуш).

У системі музичного мислення виокремлюються дві вихідні функції – інтонаційна (емоційна реакція на інтонацію) і логіко-конструктивна (осмислення логіки організації різних звукових структур – від простих до більш складних, уміння оперувати музичним матеріалом, знаходити подібне і відмінне, аналізувати та синтезувати, встановлювати взаємозв'язки). Діалектична єдність емоційного та раціонального (логічного) складає основу музичного мислення (В. Медушевський).

Слід відзначити, що у дослідженні використовується термін музично-інтонаційне мислення, оскільки саме інтонація визначає природу музики і несе в собі вирішальну ознаку цього складного явища (Б. Асаф'єв). Музично-інтонаційному мисленню характерна низка психологічних функцій вищої нервової діяльності (емоційного та інтелектуального порядку) – відчуття, сприймання, пам'ять і уявлення, логічне узагальнення.

Встановлено, що музично-інтонаційне мислення включає три основні компоненти: сприймання, рефлексію, творчість.

Музичне сприймання – це процес осягнення та осмислення тих значень, якими володіє музика як мистецтво, як естетичний феномен (Є. Назайкінський). У процесі музичного сприймання взаємодіють багато елементів, спільних для багатьох людей і особливих для конкретної особи, які утворюють систему, що складається з множинності умов, функцій, операцій і механізмів з їх особливими властивостями, структурою і змістом. Психологічні особливості музичного сприймання пролягають через емоційну сферу. Сплав емоції і думки реалізується у музичній інтонації.

Рефлексія – це мисленнєвий процес, спрямований на аналіз, розуміння, усвідомлення себе: власних дій, поведінки, мови, досвіду, почуттів, стану, здібностей, характеру, ставлення до інших тощо. У процесі накопичення життєвого та художнього досвіду складаються потрібні для осягнення мистецтва психічні зв'язки, завдяки яким у свідомості людини створюються стійкі асоціативні фонди. У музичній діяльності за допомогою рефлексії особистість усвідомлює та інтерпретує свої враження, збагачується власними переживаннями.

У структурі музично-інтонаційного мислення особливе місце посідає творчість. У процесі творчої діяльності композитор, виконавець, слухач проходять усі етапи мисленнєвої діяльності: сприймання, рефлексії та творчості. Результатом мисленнєвої діяльності композитора, виконавця і слухача є інтонаційні моделі та їх взаємодія. Художній образ музичного твору зароджується у вигляді задуму-ідеї, яка потім розгортається у часі, наповнюється конкретними звуковими образами-темами, втілюється у відповідну фактуру й фіксується в нотному запису.

Отже, під музично-інтонаційним мисленням ми розуміємо особливий вид художнього відображення дійсності, що полягає в її цілеспрямованому, опосередкованому й узагальненому пізнанні шляхом творення, сприймання і втілення специфічних музично-звукових образів. Музично-звуковий образ виражається в інтонації, яка є семантичною одиницею змістовності музики. Інтонація в музичному мисленні відіграє роль рушійної сили та визначає специфічність мисленнєвого процесу.

Проблема формування музично-інтонаційного мислення є однією із найважливіших у музичній педагогіці. Тому, орієнтуючись на сучасні досягнення музикознавчої та психолого-педагогічної науки, нами було здійснено аналіз усталених методик.

Встановлено, що центральною проблемою формування музично-інтонаційного мислення є методичне забезпечення системного підходу до цього явища. Спираючись на компоненти музично-інтонаційного мислення, ми зосередилися, відповідно, на аналізі методик формування музичного сприймання, рефлексії та творчості.

Головним напрямком у методиці формування музичного сприймання визначено його активізацію шляхом створення відповідної установки, правильного добору творів, розвитку здібності сприймати музику емоційно та аналітично; виділення найбільш значущих в інтонаційному плані елементів музики (Б. Асаф'єв, Н. Гродзенська, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Шацька).

Важливе значення у цьому процесі має виховання здатності до емоційно-образного сприймання музики шляхом усвідомлення інтонації як семантичного знаку музичного змісту, його інтонаційної ідеї (жанр – стиль – твір); збагачення асоціативного фонду, розвитку музичного слуху (мелодичного, гармонічного), музично-ритмічного чуття, музично-слухових уявлень, музичної пам'яті; накопичення музичного тезаурусу.

Музична рефлексія – це усвідомлення своєї здібності сприймати музичний твір, інтерпретувати свої враження від прослуханої музики, розуміти її, збагачувати власні відчуття особистісно значущим смислом, пропускаючи їх крізь власний асоціативний досвід. Процес розвитку музичної рефлексії здійснюється поетапно, шляхом фіксування емоційних вражень, зіставлення композиторського задуму з власним емоційним станом. Завдяки цьому особистість може пережити та пізнати зв'язок музики з її духовним світом.

Встановлено, що формування музично-інтонаційного мислення неможливе без реалізації особистого досвіду музично-творчої діяльності. Дослідження різних методів розвитку творчих здібностей дозволило виокремити провідні з них, які відіграють вирішальну роль у процесі формування музично-інтонаційного мислення: метод колективної творчості (Б. Яворський); викликання "творчого дарунку" (Б. Асаф'єв), інстинкту (М. Бонфельд, А. Муха, М. Старчеус); формування самостійності мислення, прагнення до особистої ініціативи (Д. Кабалевський); імпровізації та музичного моделювання (Р. Глієр, В. Клин).

Враховуючи науково-методичні засади формування музичного сприймання, рефлексії та творчості, було визначено педагогічні умови формування музично-інтонаційного мислення, а саме: педагогічне керування процесом формування музично-інтонаційного мислення; розвиток мотивації до музичної діяльності; формування вмінь музичного сприймання; створення ситуацій, які вимагають активізації музично-інтонаційного мислення; накопичення музичного досвіду, знань і музично-аналітичних умінь. Ефективність процесу формування музично-інтонаційного мислення студентів зумовлюється урахуванням індивідуальних якостей студентів, визначенням доцільних художньо-пізнавальних завдань, впровадженням ефективних методів активізації музично-інтонаційного мислення тощо. Забезпечення означених умов сприятиме формуванню музично-інтонаційного мислення та самостійності майбутнього вчителя в його професійній музично-освітній діяльності.

Теоретичний аналіз процесу формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики дав змогу визначити та обґрунтувати критерії діагностики сформованості означеної якості та виявити ефективність запропонованої методики, а саме: мотиваційний, когнітивний, емоційно-аналітичний, операційний, креативний критерії.

Мотиваційний критерій спрямований на з'ясування спонук, які зумовлюють музично-мисленнєву діяльність. Показниками означеного критерію є: інтерес до музичної діяльності, потреба у самореалізації в музично-творчій діяльності, міра отримання естетичного та творчого задоволення від музичної діяльності.

Когнітивний критерій характеризує ступінь теоретичної обізнаності студента. Його показники: системність, ґрунтовність і гнучкість знань, розуміння їх практичної значущості.

Емоційно-аналітичний критерій визначає глибину осягнення й осмислення музичного твору. Його показниками є: активність музичного сприймання, здатність до диференціації звукового потоку, обсяг музично-інтонаційного тезаурусу.

Операційний критерій спрямований на виявлення ступеня оволодіння мисленнєвими діями. Показниками цього критерію є: уміння застосовувати операційні дії, здатність до усвідомлення жанрово-стильових особливостей творів, уміння оперувати жанрово-стильовими інтонаціями.

Креативний критерій виявляє здатність до самостійності та ініціативності у музично-творчій діяльності. Його показники: вербалізація слухових вражень і переживань, критичність ставлення до творчої діяльності; активна музично-творча діяльність.

На основі визначених критеріїв та їх показників проведено діагностику стану сформованості музично-інтонаційного мислення студентів-випусників; встановлено рівні сформованості музично-інтонаційного мислення – високий, середній і низький.

У констатувальному дослідженні брали участь 148 студентів випускних курсів. За даними діагностичного дослідження, до високого рівня сформованості музично-інтонаційного мислення було віднесено 9,2 % студентів. Цей рівень передбачає стійкий інтерес до музичної діяльності, глибоку теоретичну обізнаність, широкий обсяг музично-інтонаційного тезаурусу, розвинуту образну уяву, вільну вербалізацію своїх слухових вражень та переживань, високий ступінь усвідомлення жанрово-стильових особливостей музичних творів, здатність наповнювати свої відчуття особистісно значущим смислом, пропускати їх крізь власний асоціативний досвід, здатність до диференціації звукового потоку, до самостійної роботи та самоконтролю.

Середній рівень продемонстрували 54,6 % студентів, що виявили інтерес до музичної діяльності, зацікавленість у професійному зростанні, задовільний рівень ерудованості, достатній обсяг музичного тезаурусу, уміння інтерпретувати свої враження від прослуханої музики, оперувати простими жанрово-стильовими інтонаціями у процесі музикування, адекватно оцінювати власне і чийсь виконання.

До низького рівня сформованості музично-інтонаційного мислення віднесено 36,2 % студентів. Вони характеризуються нестійкою мотивацією до музичної діяльності, слабким володінням операційними діями, обмеженим обсягом музично-теоретичних знань, слабким потенціалом для музично-творчої діяльності. Водночас, вони здатні переживати і пізнавати зв'язок музики з життям, власним духовним світом.

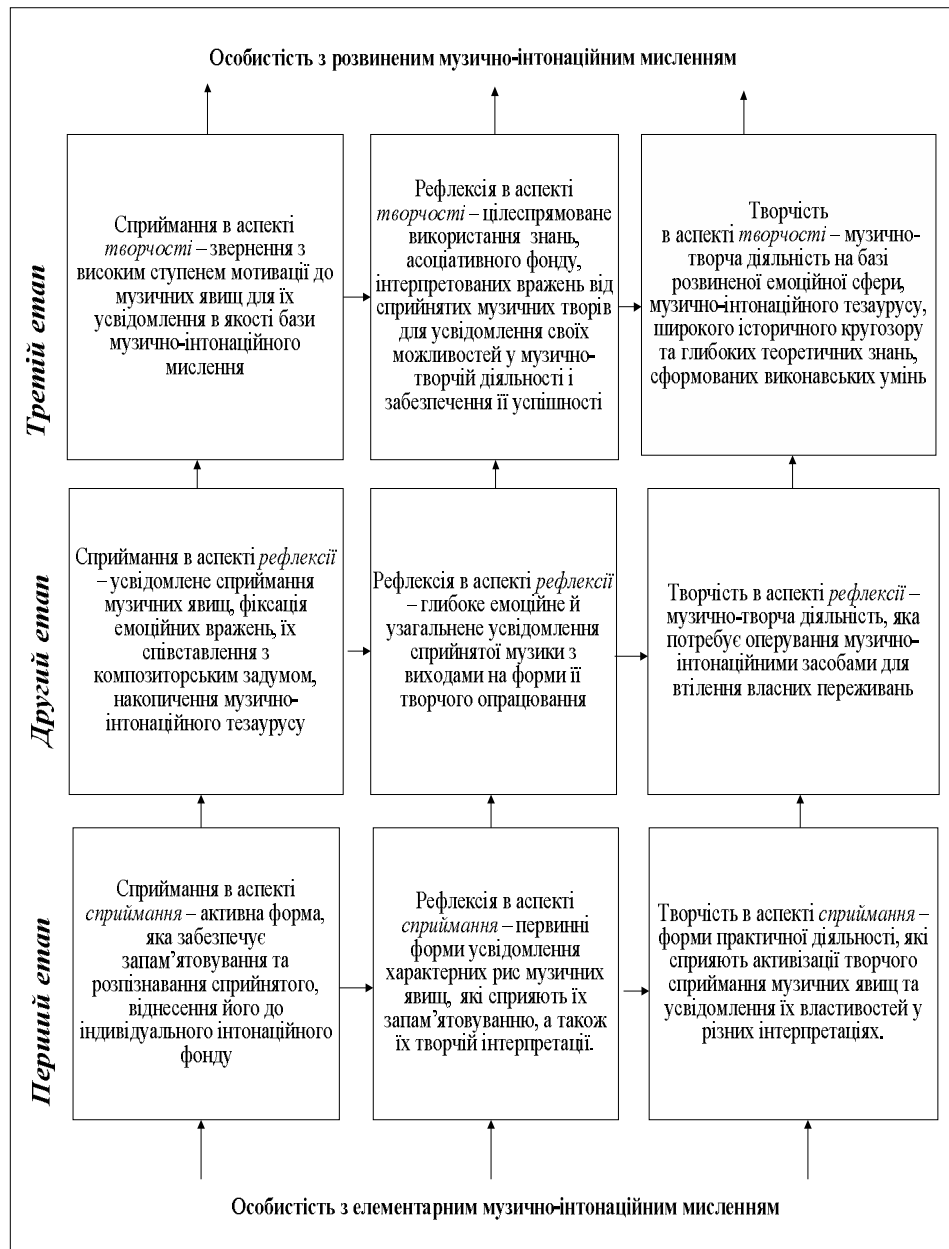
Результати констатувального експерименту засвідчили, що у фаховій підготовці студентів недостатньо приділяється уваги формуванню музично-інтонаційного мислення. Причиною цьому є відсутність відповідного методичного забезпечення та цілеспрямованого підходу на заняттях з музично-теоретичних та виконавських дисциплін.

Виявлений стан сформованості музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики зумовив необхідність розробки експериментальної методики, в основу якої покладено ідею домінантного розвитку компонентів музичного мислення (сприймання, рефлексії, творчості). Сутність означеної методики полягає в поетапному формуванні музично-інтонаційного мислення студентів, в активізації та розвитку його структурних компонентів; у створенні можливостей для пізнання інтонаційної природи музики, осягнення та інтерпретації музичних творів, використання набутих знань і вмінь у музично-творчій діяльності. Це спричинило таку організацію процесу формування музично-інтонаційного мислення, за якої кожен із компонентів набував нової якості, перебуваючи в аспекті сприймання (перший етап – початковий щабель сформованості музично-інтонаційного мислення), в аспекті рефлексії (другий етап – усвідомлення процесу музично-інтонаційного мислення), і в аспекті творчості (третій етап – готовність до самостійної музично-творчої діяльності) (див. рис. 1).

Реалізацію означеної ідеї було здійснено на основі: 1) розробки структурно-функціональної моделі за стандартом IDEF0 (Integrated Definition for Function Modeling – інтегровані означення для функціонального моделювання), що забезпечило системність, комплексність і універсальність процесу формування музично-інтонаційного мислення; 2) створення педагогічних умов, зорієнтованих на розвиток мотивації до музичної діяльності, формування вмінь музичного сприймання, створення ситуацій, які вимагають активізації музично-інтонаційного мислення, накопичення музичного досвіду, знань і музично-аналітичних умінь.

Впровадження методики формування музично-інтонаційного мислення студентів здійснювалося в три етапи. На першому етапі увага зосереджувалася на формуванні у студентів базових знань і вмінь, а саме:

- здатності до запам'ятовування та впізнання музичного матеріалу;
- усвідомлення характерних рис музичних явищ на рівні сприймання;
- встановлення музично-інтонаційних зв'язків у музичному творі;
- розвитку інтересу до участі у різних формах практичного музикування.

Рис. 1. Модель формування музично-інтонаційного мислення

Формування взаємопов'язаних компонентів музично-інтонаційного мислення, які перебувають в аспекті сприймання, визначило відповідні завдання:

- добір музичних творів, які б активізували музичне сприймання;
- впровадження спеціальних прийомів, які б сприяли концентрації уваги, створенню установки на музичне сприймання;
- використання творчих завдань у ході аналізу й інтерпретації музичних творів.

Особлива увага на цьому етапі приділялася розвитку музично-слухових уявлень і музичної пам'яті, оскільки від цих якостей залежить обсяг музично-інтонаційного тезаурусу.

Другий етап спрямовувався на теоретичне та практичне усвідомлення музичних явищ. На цьому етапі всі три складові компоненти перебували в аспекті рефлексії. Відповідно, методика формування музично-інтонаційного мислення орієнтувалася:

- на усвідомлене сприймання музики, фіксацію емоційних вражень, співставлення власних переживань з композиторським задумом, накопичення музично-інтонаційного тезаурусу, досвіду, знань і музично-аналітичних умінь;
- на глибоке емоційне й узагальнене усвідомлення сприйнятої музики з виходами на форми її творчого опрацювання;
- на музично-творчу діяльність, яка потребує оперування музично-інтонаційними засобами для втілення власних переживань.

Цей процес ставив також завдання сформуванню у студентів музики вміння та навички цілеспрямованого аналізу та інтерпретації музичних творів.

Основними орієнтирами цілеспрямованого аналізу були:

– розгляд побудови, засобів музичної виразності, інтонаційних особливостей у нерозривному зв'язку зі змістом, головною ідеєю та смислом твору;

– спостереження за тематичним розвитком, що визначає драматургію музичного твору;

– усвідомлення історії та фактів життя композитора, які впливали на створення музики.

Третій етап включав виховання самостійності та здатності до реалізації набутих знань і вмінь у музично-творчій діяльності. На цьому етапі методика формування музично-інтонаційного мислення спрямовувалася на:

– звернення з високим ступенем мотивації до музичних явищ для їх усвідомлення в якості бази музично-інтонаційного мислення;

– цілеспрямоване використання знань, асоціативного фонду, інтерпретованих вражень від сприйнятих музичних творів для усвідомлення своїх можливостей у музично-творчій діяльності та забезпечення її успішності;

– активізацію музично-творчої діяльності на базі розвиненої емоційної сфери, музично-інтонаційного тезаурусу, історичного кругозору та музично-теоретичних знань, сформованих виконавських умінь.

Реалізація поставлених завдань здійснювалася за допомогою методів музичного моделювання, імпровізації, організації навчально-концертної діяльності, критичного оцінювання власного виконання.

Проведене дослідження дало можливість зробити висновки щодо поставлених і вирішених завдань.

Актуальність дослідження проблеми формування музично-інтонаційного мислення зумовлена її теоретичною та практичною значущістю для підготовки майбутніх учителів музики, потребою сучасної загальноосвітньої школи у висококваліфікованих фахівцях. Теоретичний аналіз свідчить про неоднозначність поглядів на цю проблему, що пов'язано зі складністю музично-інтонаційного мислення, концентрацією уваги дослідників на окремих його компонентах та наголошенням на їх пріоритетності у процесі мислення; відсутністю системного підходу до формування музично-інтонаційного мислення студентів та недостатньою розробкою ефективних методів, які б активізували їх мисленнєву діяльність.

Конкретизовано сутність поняття музично-інтонаційного мислення як особливого виду художнього відображення дійсності, що полягає в її пізнанні й перетворенні, сприйманні і передачі специфічних музично-звукових образів, що виражаються в інтонаціях. Оскільки специфічність мислення залежить від сфери функціонування, то музично-інтонаційне мислення – це процес творення складних інтонаційних поєднань. Музична інтонація виступає специфічним засобом художнього спілкування, вираження і передачі емоційно насиченої думки за допомогою просторово-часового руху в його озвученій формі. Вона володіє функцією відображення жанрових та стильових особливостей твору, композитора і епохи.

Встановлено, що музично-інтонаційне мислення включає три взаємопов'язані компоненти: сприймання, рефлексію, творчість, які мають можливість розгортатися та набувати нової якості, перебуваючи в різних аспектах (сприймання, рефлексії, творчості). Визначено, що ця структурована система відображає складність функціонування музично-інтонаційного мислення та діалектичність зв'язків його компонентів і стадій, в яких вони перебувають.

Доведено, що формування музично-інтонаційного мислення здійснюється ефективніше за умов педагогічного керування процесом формування музично-інтонаційного мислення; формування мотивації до музичної діяльності; набуття вмінь музичного сприймання; створення ситуацій, які вимагають активізації музично-інтонаційного мислення; накопичення музичного досвіду, знань і музично-аналітичних умінь.

Обґрунтовано й апробовано критерії діагностики стану сформованості музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики, а саме: мотиваційний критерій, спрямований на з'ясування спонук, які зумовлюють мисленнєву діяльність та активізують музичне мислення; когнітивний критерій, що характеризується ступенем теоретичної обізнаності студента; емоційно-аналітичний критерій, що визначається глибиною осягнення й осмислення музики; операційний критерій, спрямований на виявлення ступеня оволодіння мисленнєвими діями; креативний критерій, що виявляє здатність до самостійності та ініціативності у музично-творчій діяльності.

Розроблено експериментальну методику формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів музики, сутність якої полягає в цілеспрямованому і поетапному формуванні музично-інтонаційного мислення студентів на основі активізації та розвитку його структурних компонентів: сприймання, рефлексії та творчості.

Методика включає дві складові: організаційну, яка ґрунтується на структурно-функціональній моделі на базі стандарту IDEFO; і практичну, яка передбачає засвоєння музично-теоретичних та музично-історичних знань; накопичення музично-інтонаційного тезаурусу; розвиток музичних здібностей (мелодичного та гармонічного слуху, музично-слухових уявлень, пам'яті тощо), умінь диференціювати звуковий потік, вербалізувати свої враження, усвідомлювати та оперувати жанрово-стильовими інтонаціями, умінь та навичок цілеспрямованого аналізу; створення музики за моделлю, імпровізацію.

Запропонована методика формування музично-інтонаційного мислення виявила достатню ефективність, про що свідчить позитивна динаміка отриманих результатів. Зокрема, встановлено, що в експериментальній групі, на відміну від контрольної, спостерігалися статистично значущі позитивні зміни у рівнях сформованості музично-інтонаційного мислення студентів. Значна їх кількість (16,8 %) досягла високого рівня сформованості музично-інтонаційного мислення (у контрольній групі цей показник склав 6,1 %). Відповідні дані для середнього рівня – 61,7 % (ЕГ) і 49,5 % (КГ); для низького рівня – 21,5 % (ЕГ) і

43,4 % (КГ). Успішна апробація методики дає всі підстави рекомендувати її для широкого впровадження у музично-теоретичну та виконавську підготовку майбутніх учителів музики.

Отже, наукова новизна теоретико-експериментального дослідження полягає у тому, що нами уперше: розроблено й апробовано методику формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів на основі функціонально-дидактичної моделі, створеної за стандартом IDEF0; визначено педагогічні умови ефективного формування музично-інтонаційного мислення майбутніх учителів; обґрунтовано критерії та показники сформованості музично-інтонаційного мислення студентів. Конкретизовано сутність поняття "музично-інтонаційне мислення майбутніх учителів"; удосконалено методичне забезпечення фахової підготовки студентів вищих навчальних закладів музично-педагогічної освіти. Подальшого розвитку набуло вивчення особливостей музично-інтонаційного мислення, їх урахування при організації музично-творчої діяльності студентів.

Практичне значення дослідження полягає в успішній апробації методики формування музично-інтонаційного мислення студентів, спрямованої на активізацію музично-творчої діяльності, розширення навчальних форм музикування; у практичному впровадженні в навчальний процес музичного моделювання різних музично-стильових і жанрових зразків, що сприяє збагаченню фахових знань і вмінь студентів. Матеріали дослідження можуть бути використані при викладанні музично-теоретичних дисциплін, розробці спецкурсів з композиції; при виконавській підготовці майбутніх учителів музики, у подальших наукових дослідженнях.